

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

Μεθοδολογία

1. Εισαγωγή

Η μάθηση και η διδασκαλία στις Εικαστικές Τέχνες αποτελούν πράξη, βασίζονται στις εμπειρίες, στα ενδιαφέροντα και στις ικανότητες των μαθητών/τριών και θέτουν στο κέντρο του σχεδιασμού και της εφαρμογής των εικαστικών δραστηριοτήτων:

τη θέαση - παρατήρηση και την παραγωγή - δημιουργία.

Οι δραστηριότητες θέασης - παρατήρησης και παραγωγής - δημιουργίας είναι αλληλένδετες και διδάσκονται μέσα από δημιουργικές διαδικασίες επιδιώκοντας την καλλιέργεια της εικαστικής έκφρασης και σκέψης.

2. Εικαστική Έκφραση και Σκέψη

Η εικαστική έκφραση και σκέψη:

- αφορά στη διερεύνηση της εικαστικής γλώσσας και περιλαμβάνει διαδικασίες ή/και διεργασίες οι οποίες επιτρέπουν τη σύνδεση νοήματος, μορφής και υλικών.
- αναπτύσσεται μέσα από την εμπλοκή των μαθητών/τριών σε δημιουργικές διαδικασίες οι οποίες ενισχύουν τη σκέψη τους διαμέσου του υλικού, μέσα από τη γλώσσα και μέσα στο συγκείμενο.
- επικεντρώνεται στην αλληλεπίδραση της θέασης – παρατήρησης και παραγωγής – δημιουργίας μέσα από τις πέντε Θεματικές Περιοχές του ΑΠ.

3. Ενότητες στην Εικαστική Αγωγή

Οι ενότητες συσχετίζονται με τις Θεματικές Περιοχές του ΑΠ. Ο/Η εκπαιδευτικός καλείται να αξιοποιήσει τις Θεματικές Περιοχές ως άξονες ή σημεία εκκίνησης του προγραμματισμού του. Οι Θεματικές Περιοχές δεν είναι αυτόνομες, αλλά διασυνδέονται μεταξύ τους, επιτρέποντας ταυτόχρονα την καλλιέργεια αξιών και στάσεων.

Για την προετοιμασία μίας ενότητας στο μάθημα των Εικαστικών Τεχνών, οι εκπαιδευτικοί λαμβάνουν υπόψη τις προϋπάρχουσες εμπειρίες, τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των παιδιών, τις ιδιαιτερότητες της σχολικής μονάδας και το χρονικό πλαίσιο που έχουν στη διάθεσή τους. Συμβουλευονται τους Δείκτες Επιτυχίας και Επάρκειας για κάθε βαθμίδα επιλέγοντας τη Θεματική Περιοχή/ιδέες/έννοιες (Δείκτες Επιτυχίας 1, 2), κατάλληλες εικαστικές πρακτικές (Δείκτες Επιτυχίας 3, 4) και τους άξονες που εστιάζουν στον σκοπό της εικαστικής δημιουργίας των μαθητών/τριών (Δείκτης Επιτυχίας 5).

Χρησιμοποιούν διδακτικές προσεγγίσεις οι οποίες επικεντρώνονται σε παιδοκεντρικές διαδικασίες μάθησης, ενθαρρύνουν την ενεργητική και βιωματική μάθηση και υποστηρίζουν την ιδέα της οικοδόμησης της γνώσης από τους ίδιους τους μαθητές/τριες. Ταυτόχρονα ενσωματώνουν διαδικασίες και αρχές που ενισχύουν την κριτική σκέψη, την ομαδικότητα και τη συμμετοχή στα κοινά. Οι διαδικασίες θέασης - παρατήρησης και παραγωγής - δημιουργίας ενισχύονται μέσα από δημιουργικές συνεργασίες με καλλιτέχνες ή άλλους ειδικούς και δημιουργικές δράσεις σε χώρους εκτός του σχολείου (π.χ. μουσεία, πάρκα, δήμοι) και τη σύνδεση του σχολείου με την ίδια την κοινότητα.

4. Προσεγγίσεις στην Εικαστική Αγωγή

Προτείνεται ένα μεθοδολογικό πλαίσιο που στηρίζεται στις πιο κάτω παιδαγωγικές προσεγγίσεις:

4.1. Βιωματικές προσεγγίσεις στην Εικαστική Αγωγή

Αξιοποιούνται τα ενδιαφέροντα και οι εμπειρίες των παιδιών μέσα από αυθεντικές καταστάσεις και δίνονται ευκαιρίες για εικαστική έκφραση. Τα παιδιά αναπτύσσουν στρατηγικές που τους επιτρέπουν να μάθουν πώς να μαθαίνουν. Η μάθηση και η διδασκαλία στις Εικαστικές Τέχνες θέτουν στο κέντρο του σχεδιασμού και της εφαρμογής των εικαστικών δραστηριοτήτων την εμπειρία με υλικά, αντικείμενα και αυθεντικές καταστάσεις και βιώματα. Οι εικαστικές δραστηριότητες έχουν συνέχεια και εξέλιξη, δίνουν έμφαση στη διαδικασία (π.χ. προεργασία, πειραματισμοί, εμπάθυση) ενώ δίνονται ευκαιρίες για δημιουργία μέσα σε ένα αλληλεπιδραστικό περιβάλλον μάθησης.

4.2. Κριτική Παιδαγωγική στην Εικαστική Αγωγή

Η μάθηση και διδασκαλία στις Εικαστικές Τέχνες δίνει έμφαση στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και επιτρέπει πολλαπλές διαδρομές μάθησης. Επιδιώκεται, μέσα από την πράξη η επαφή των παιδιών με την πραγματικότητα (ποιος – ποια είμαι, τι συμβαίνει γύρω μας), η κριτική και η δημιουργία αναφορικά με θέματα και αξίες που αφορούν στη σχέση του εαυτού με την κοινωνία (διαμέσου αποστάσεων, πολιτισμών και γενεών) και το περιβάλλον σε επίπεδο τοπικό και παγκόσμιο. Ο/Η εκπαιδευτικός προωθεί τον διάλογο, τον στοχασμό και την εικαστική έρευνα. Τα παιδιά εμπλέκονται σε δημιουργικές διαδικασίες με σκοπό την αποδόμηση μιας υπάρχουσας κατάστασης, εικόνας ή προηγούμενης δημιουργίας για την παραγωγή νέου νοήματος, τη σύνδεση του παρελθόντος με το παρόν, τον προβληματισμό ή μετάδοση ενός μηνύματος. Προωθούνται εικαστικές δραστηριότητες με επίκεντρο τις ανησυχίες και τους προβληματισμούς των παιδιών που στοχεύουν στην καλλιέργεια της αυτογνωσίας, κοινωνικής κριτικής, ομαδικότητας και συμμετοχής στα κοινά. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να δώσουν ευκαιρίες – κυρίως στους έφηβους/νέους – για περισσότερη αυτονομία στην επιλογή θεμάτων και διαδικασιών και να ενθαρρύνουν την έκφραση της δικής τους φωνής και πρωτοβουλίας.

5. Στρατηγικές και Διαδικασίες μάθησης

Κατά τον σχεδιασμό και εφαρμογή εικαστικών δραστηριοτήτων είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη τα πιο κάτω:

5.1. Επαφή με αυθεντικές καταστάσεις, αντικείμενα και ανθρώπους

Η αυθεντική μάθηση στις Εικαστικές Τέχνες ενσωματώνει εικαστικές δραστηριότητες μέσα και σε σχέση με το άμεσο περιβάλλον των παιδιών (π.χ. αξιοποίηση του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος, αυθεντικών αντικειμένων και χώρων), εικαστικές συνεργασίες με ομάδες παιδιών (π.χ. από άλλα σχολεία, ή παιδιά σε άλλες χώρες), με καλλιτέχνες και την τοπική, αλλά και την ευρύτερη παγκόσμια κοινότητα.

5.2. Εμπλοκή σε διαδικασίες διερεύνησης και ανάπτυξης ιδεών

Η διερεύνηση ή /και εξέλιξη ιδεών στην εικαστική διαδικασία ενισχύεται μέσα από την ενεργοποίηση της δημιουργικής σκέψης και αποτελεί κεντρικό σημείο της καλλιέργειας της Εικαστικής Έκφρασης και Σκέψης. Οι εκπαιδευτικοί ενθαρρύνονται να χρησιμοποιούν πολλαπλούς τρόπους, έτσι ώστε να ενισχύουν τη σκέψη διαμέσου των υλικών, μέσα από τη γλώσσα και μέσα στο συγκείμενο.

Οι διαδικασίες διερεύνησης και ανάπτυξης ιδεών περιλαμβάνουν μετασχηματισμούς εικόνων και αντικειμένων, ιδεοθύελλα, χαρτογραφήσεις, διατύπωση υποθέσεων ή/και ερωτημάτων, συλλογή και επεξεργασία πηγών (π.χ. σχέδια, κολλάζ με εικόνες, υιοθέτηση συμβάσεων), ανοικτού τύπου πειραματισμούς (π.χ. γρήγορα σκίτσα, γραμμές σε κίνηση, αυτοματισμούς) και χρησιμοποιούνται για να παρέχουν κίνητρα, να ενεργοποιήσουν τη φαντασία και να εντάξουν τους μαθητές και μαθήτριες σε διαδικασίες εικαστικής έρευνας.

5.3. Εικαστικό Παιχνίδι

Το παιχνίδι δίνει νόημα και πλαισιώνει τις εικαστικές δραστηριότητες, κινητοποιεί και ενεργοποιεί τη φαντασία και εικαστική σκέψη. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί με πολλαπλούς τρόπους και σε διάφορες φάσεις της εικαστικής διαδικασίας. Οι εκπαιδευτικοί προτρέπονται να χρησιμοποιούν στη διδασκαλία τους παιχνίδια με υλικά και αντικείμενα (π.χ. χρησιμοποιώ διάφορα υλικά και μελετώ τις διάφορες υφές), παιχνίδια ιδεών (π.χ. σενάρια, πιθανότητες/υποθέσεις), κινητικά παιχνίδια, πολυαισθητηριακά παιχνίδια, παιχνίδι ρόλων κ.ά.

5.4. Προσομοιώσεις και εικαστικές δραστηριότητες

Οι εκπαιδευτικοί ενθαρρύνονται να πλαισιώνουν τις εικαστικές δραστηριότητες μέσα από τη χρήση προσομοιώσεων όπως την υιοθέτηση ρόλων, το πάγωμα μιας σκηνής/εικόνας, τη δραματοποίηση, την κοινωνική αλληλεπίδραση ή το κοινωνικό πείραμα.

5.5. Χρήση υλικών, τεχνικών και μέσων στη δημιουργική διαδικασία

Οι εκπαιδευτικοί επιδεικνύουν τεχνικές και ενθαρρύνουν τη χρήση τους μέσα από σταδιακή καθοδήγηση και εξερεύνηση των ποιοτήτων συγκεκριμένων υλικών. Ενσωματώνουν τις νέες

τεχνολογίες και διάφορα μέσα (π.χ. φακοί, επιδιασκόπιο, οθόνη αφής) στις διαδικασίες παραγωγής και θέασης.

5.6. Χρήση κατάλληλων οπτικών ερεθισμάτων συμπεριλαμβανομένων και των έργων τέχνης

Ο/Η εκπαιδευτικός ενσωματώνει ποικίλες προσεγγίσεις θέασης κατά τη διάρκεια της δημιουργικής διαδικασίας και σε σχέση με τους στόχους που θέτει κατά τον σχεδιασμό της ενότητας του/της. Το έργο τέχνης/εικόνα/αντικείμενο αποτελεί μέρος της εικαστικής διαδικασίας και επιτρέπει στον/στην εκπαιδευτικό ανάλογα με τις πηγές που επιλέγει ή επιλέγονται από τους μαθητές/τριες, να χρησιμοποιήσει οπτικά ερεθίσματα με σκοπό να συμβάλει σε:

- προσωπικούς συσχετισμούς και σενάρια/υποθέσεις/πιθανότητες, μέσα από την παρατήρηση και ενεργοποίηση της φαντασίας
- πολλαπλές ερμηνείες μέσα από την παρατήρηση, αναζήτηση ή/και συγκρίσεις
- κρίσεις (αναγνώριση των συμβάσεων, διατύπωση ερωτημάτων, σημασίες και λειτουργίες, συγκρίσεις, συσχετίσεις και αναφορές, σύνδεση του παρελθόντος με το παρόν)

5.7. Συζήτηση, διάλογος και αναστοχασμός

Οι διαδικασίες αναστοχασμού περιλαμβάνουν τόσο τις σκέψεις των μαθητών/τριών κατά τη διαδικασία, όσο και την ανάκληση των αρχικών υποθέσεων/ερωτημάτων ή/και τον επαναπροσδιορισμό τους. Οι διαδικασίες αναστοχασμού μπορούν να γίνουν μέσα από πολυτροπικά κείμενα, σχέδια τρισδιάστατες κατασκευές, διαγράμματα ή εκθέσεις των έργων των μαθητών/τριών. Επιπλέον μπορούν να λάβουν χώρα μέσα από:

- ομαδικές παρουσιάσεις (π.χ. παρουσιάσεις εικαστικών προτάσεων στην αρχή και τέλος μιας ενότητας).
- συνεδριάσεις (ομαδικές συζητήσεις - panels) που να αφορούν διαδικασίες που ακολουθήθηκαν, όπως η εικαστική εργασία των μαθητών/τριων, ατομικών εργασιών σε εικαστικά ημερολόγια, πηγές που αφορούν σε έργα τέχνης.
- δράσεις οι οποίες επιτρέπουν τόσο στην/στον εκπαιδευτικό όσο και σε μαθητές/τριες να αναστοχαστούν σε σχέση με ένα μάθημα Εικαστικών (π.χ. ανώνυμα τα παιδιά διατυπώνουν σε χαρτί τα ερωτήματα ή σχόλιά τους σε σχέση με το μάθημα, τα οποία τοποθετούν σε ένα κουτί).

5.8. Εικαστική έρευνα

Η εικαστική έρευνα παρόλο που ενσωματώνεται στην τρίτη βαθμίδα, βασίζεται σε ένα ευρύ πεδίο δεξιοτήτων που καλλιεργούνται σταδιακά σε όλες τις προηγούμενες βαθμίδες. Οι δεξιότητες αυτές αφορούν τόσο στη δημιουργική σκέψη, όσο και στην κριτική σκέψη και εμπεριέχουν στοιχεία που αφορούν τα πιο κάτω:

- Έρευνα για την εικαστική πρακτική (π.χ. μελέτες πεδίου και καταγραφές σε συγκεκριμένους χώρους όπως σε ένα μουσείο ή πάρκο, συγκέντρωση πληροφοριών για έναν καλλιτέχνη ή έργο τέχνης μέσα από πηγές όπως ταινίες, κείμενα, αντικείμενα και παρουσίαση τους με οπτικό τρόπο).
- Έρευνα διαμέσου της εικαστικής πρακτικής (π.χ. πειραματισμοί με υλικά και τεχνικές,

σκίτσα, μετασχηματισμοί) και εμπλοκή σε διαδικασίες λύσης προβλήματος (συλλογές και καταγραφές, παραγωγή ιδεών και εικαστικών λύσεων).

- Έρευνα μέσα από την πρακτική των άλλων (θέαση και μελέτη των έργων άλλων παιδιών και καλλιτεχνών και εμπλοκή σε διαδικασίες οικειοποίησης, επαναπλαισίωσης ή/και αντιπαράθεσης).

5.9. Διαδικασίες λύσης εικαστικών προβλημάτων

Περιλαμβάνουν την αναγνώριση ενός προβλήματος (π.χ. την ανάγκη για ένα χώρο φιλιαναγνωσίας στον χώρο του σχολείου). Ενεργοποιούν την εμπλοκή των μαθητών/τριών δίνοντάς τους την ευκαιρία να δημιουργήσουν διασυνδέσεις και να διατυπώσουν υποθέσεις. Οι μαθητές/τριες εμπλέκονται σε διαδικασίες συλλογής και επεξεργασίας πηγών (π.χ. εικόνων, κειμένων) και στην οργάνωση και εφαρμογή μιας ιδέας.